

Inventarisatieperikelen

Patrijzen inventariseren met de cassetterecorder

■ *Patrijzen zijn lastig te inventariseren. De waarneemkans 's ochtends is zo laag dat je pas na acht bezoeken 90% van de territoria gevonden hebt. Men vermoedt dat de soort 's avonds goed te inventariseren is, maar dat is nauwelijks kwantitatief onderzocht. In het voorjaar van 1992 zijn voor een inventarisatie bij de Provincie Gelderland diverse avondbezoeken gebracht voor de Patrijs. De resultaten van deze inspanning waren over het algemeen zeer mager. In het voorjaar van 1993 is daarom getracht door het gebruik van een cassetterecorder meer resultaat te boeken.*

Uitvoering proef

Het gebruik werd beproefd in de Rijn- uiterwaarden bij Ingen (206 ha), in de Liemers (539 ha), de Achterhoek (812 ha), de IJsselvallei (716 ha) en de Rijnstrangen (Ossenwaard, 532 ha) (oppervlaktes zonder water, bos, moeras en erf). In de eerste vier gebieden werden 's ochtends drie bezoeken gebracht en in de Ossenwaard vier. De gebieden zijn in de avond éénmaal bezocht, op dagen dat er geen ochtendbezoeken plaatsvonden. Het gebruik van de cassetterecorder vond meestal plaats van een kwartier voor zonsondergang tot zes kwartier erna, in de periode van 13 april tot 4 mei.

Gemiddeld werd de bandopname (voornamelijk geluiden van de haan) om de 400 meter maximaal 10-15 seconden afgedraaid. Er werd opgelet of zich verplaatsingen voordeden. Technische gegevens cassetterecorder: 220V 50Hz 8W. Door de waarnemer was het geluid tot op 250 meter te horen. Alle waarnemingen werden nauwkeurig op kaart ingetekend. Tijdens alle bezoeken was het droog en bijna windstil. Alleen tijdens het bezoek aan de Achterhoek stond er zwakke tot matige wind. Bewolking was er tijdens een bezoek aan de Rijnstrangen en de Rijn- uiterwaarden. De temperatuur was rond de 8°C, alleen in de Achterhoek was het warmer (13°C).

Reacties Patrijs

De 'audio-Patrijs' werd meestal alleen beantwoord door hanen met hun 'skierrek'-roep. Bij reacties binnen een straal van ± 75 meter werd ook dikwijls gealarmeerd, een scherp en snel 'skipskipkip'. De reacties vonden plaats op afstanden van 50 tot 550 m van de waarnemer (gemiddeld 257 m). De ochtendbezoeken in april, mei en juni (1, 2 en 3) worden in tabel 1 vergeleken met die tijdens de avondronde. Daarnaast staat in de tabel het aantal territoria vermeld dat zou zijn vastgesteld op grond van alleen de ochtendbezoeken dan wel met het avondbezoek erbij.

Verplaatsingen werden alleen gezien in de directe omgeving van de waarnemer (straal ± 75 m.). Vogels verder weg reageerden alleen vocaal en ondernamen verder niets.

Uit tabel 1 blijkt dat er per ochtendronde in alle gebieden samen 8 tot 12 waarnemingen waren. Dit is 21-32% van wat de eenmalige avondronde opleverde. Bij de avondbezoeken met cassetterecorder werden er 25 territoria meer vastgesteld dan wanneer uitsluitend 's ochtends zou zijn waargenomen.

In figuur 1 zijn de reacties weergegeven per kwartier, uitgezet tegen de bestede inventarisatietijd. Opvallend is, dat er net na zonsondergang weinig reacties waren. Een kwartier

tot een half uur na zonsondergang werd het hoogste aantal reacties per minuut gevonden.

Enkele conclusies

Bij lage dichtheden (<1 p/100 ha) lijkt het effect van het gebruik van de cassetterecorder het gunstigst te zijn. Zonder avondbezoek was er in de IJsselvallei geen enkele Patrijs gevonden. Ook bij hogere dichtheden is het effect soms aanzienlijk. In de Liemers en de Ossenwaard is een verdubbeling gevonden; in de Achterhoek slechts een lichte toename.

Eén avondbezoek met cassetterecorder is echter vermoedelijk niet voldoende. Minimaal één extra avondbezoek moet er gebracht worden om een beter beeld te krijgen. Het (aanvullende) gebruik van de cassetterecorder is vooral nuttig bij een lage bezoekintensiteit (5 of minder ochtendbezoeken).

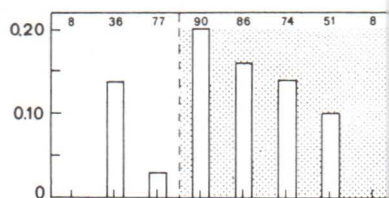
Deze korte mededeling moet vooral gezien worden als een stimulans om methodologisch veldwerk te doen naar de inventariseerbaarheid van de Patrijs. Er is nog te weinig bekend over het effect van recorders bij inventarisaties van deze soort. Onderzoek naar o.a. de beste inventarisatieperiode gedurende het seizoen en de dag, en naar resultaten van recordergebruik bij een hogere bezoekintensiteit en onder andere weersomstandigheden, kan een duidelijker beeld geven over de toepassingsmogelijkheden van de recorder. Wie weet komt de Patrijs in het rijtje van Bosuil en Steenuil terecht, waar het gebruik van de recorder zo langzamerhand is ingeburgerd. Steenuil en Patrijs zijn overigens vaak goed te combineren tijdens een avondronde.

Mensen die ervaringen hebben met het inventariseren van de Patrijs, al dan niet met cassetterecorder, vraag ik om ze op te sturen naar mij. Ook tips en suggesties zijn welkom.

Jan Schoppers, IJssellaan 11-3
6826 DD Arnhem (085-642331).

Tabel 1. Aantal waargenomen Patrijzen per gebied en per ronde, en het aantal territoria met of zonder avondbezoek (met recorder).

Gebied	waarn./ronde				territoria	
	1	2	3	avond	zonder avond	met avond
Rijn	0	1	1	4	2	6
Liemers	4	2	2	11	7	14
Achterhoek	2	7	3	6	11	14
IJsselvallei	0	0	0	3	0	3
Ossenwaard	6	1	2	14	7	15
Totaal	12	11	8	38	27	52

Figuur 1. Gemiddeld aantal reacties per kwartier t.o.v. zonsondergang (aantal bestede minuten/kwartier is vermeld).